

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-76>

УДК 658.012.2

Теоретичні основи забезпечення інформаційної безпеки персоналу в стратегіях розвитку підприємства

Судакова О.І.

кандидат технічних наук,
доцент кафедри обліку, економіки
і управління персоналом підприємства
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури

Іванов В.І.

магістр
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури

Медведєв Р.С.

магістр
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури

Стаття присвячена актуальним питанням забезпечення інформаційної безпеки персоналу в стратегіях розвитку підприємства. Рівень інформаційної сталості персоналу визначається інформаційно-психологічною сталістю окремих його співробітників. Рівень захищеності співробітника як елемента персоналу визначається рівнем його захищеності у всіх можливих станах, в яких він може перебувати, та у всіх можливих станах переходів між ними. Запропоновано комплексну оцінку рівня захищеності персоналу, яка визначається інтегральним показником, що використовує міру його захищеності в різних становищах.

Ключові слова: економічна безпека розвитку підприємства, рівень інформаційно-психологічної сталості персоналу, інтегральний показник, комплексна оцінка рівня захищеності персоналу.

Судаковья О.И., Иванов В.И., Медведев Р.С. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПЕРСОНАЛА В СТРАТЕГИЯХ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Статья посвящена актуальным вопросам обеспечения информационной безопасности персонала в стратегиях развития предприятия. Уровень информационной устойчивости персонала определяется информационно-психологической устойчивостью отдельных его сотрудников. Уровень защищенности сотрудника как элемента персонала определяется уровнем его защищенности во всех возможных состояниях, в которых он может находиться, и во всех возможных состояниях переходов между ними. Предложена комплексная оценка уровня защищенности персонала, которая определяется интегральным показателем, использующим меру его защищенности в разных состояниях.

Ключевые слова: экономическая безопасность развития предприятия, уровень информационно-психологической устойчивости персонала, интегральный показатель, комплексная оценка уровня защищенности персонала.

Sudakova O.I., Ivanov V.I., Medvedev R.C. THEORETICAL BASES OF MAINTENANCE OF INFORMATION SAFETY OF THE PERSONNEL IN STRATEGY OF DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISES

The article is devoted to the actuality of maintenance of information safety of the personnel in strategy of development of the enterprises. The level of information-psychological stability of personnel is determined by the information-psychological stability of its individual employees. The level of protection of an employee as an element of personnel is determined by the level of its security in all possible states in which it can be located, and in all possible states of transitions between them. A comprehensive assessment of the level of personnel security is proposed, which is determined by the integral indicator and uses the measure of its protection in various positions.

Keywords: economic security of enterprise development, level of information-psychological stability of personnel, integral indicator, comprehensive assessment of the level of personnel security.

Постановка проблеми. Проблеми, пов'язані з інтеграцією України у світову економічну систему, і їхнє вирішення супроводжуються різноманітними інтеграційними і глобалізацій-

ними процесами. Відкритість світового співтовариства вимагає такої ж відкритості й України, одним із факторів якої є інформаційний аспект. Підвищення агресивності зовнішнього серед-

овища привело до виникнення нових загроз і посилення їх впливу на результативність діяльності підприємств. Запобігання негативному впливу комплексу зовнішніх і внутрішніх загроз можливе шляхом забезпечення своєчасної реакції на них і створення умов для безпечного розвитку через ефективне управління економічною безпекою в межах загальної системи управління суб'єктом господарювання. Прийняття оптимальних рішень у сфері управління й забезпечення економічної безпеки підприємств потребує вирішення низки питань, пов'язаних з урахуванням сучасних тенденцій налагодження та розширення стратегічної взаємодії підприємств із суб'єктами зовнішнього середовища для забезпечення реалізації власних стратегічних інтересів. У зв'язку з цим перед економістами і менеджерами виникло завдання перегляду наявних принципів і підходів до управління економічною безпекою та їх удосконалення з урахуванням нових вимог, які висуває нестабільне зовнішнє середовище функціонування підприємств. Одними з таких вимог є забезпечення інформаційно-психологічної безпеки персоналу в стратегіях розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сьогодні в науковій літературі значна увага приділяється питанню економічної безпеки підприємств. Вагомий внесок у дослідження, пов'язані з проблемами економічної безпеки, зробили такі вітчизняні і зарубіжні науковці, як: Н.С. Безугла, О.Р. Бойкевич, Т.Г. Васильців, Г.Б. Веретенникова, О.А. Грунін, С.О. Грунін, Я.А. Жаліло, А.В. Іванов, А.В. Кірієнко, Р.М. Качалов, Г.Б. Клейнер, Г.В. Козаченко, Т.Б. Кузенко, В.А. Ліпкан, В.Я. Пригунов, А.С. Соснін, А.Г. Шаваєв, В.В. Шликов, В.І. Ярочкін, В.М. Ячменьова та ін. [1–9].

Дослідження вітчизняних та зарубіжних учених показують, що для підприємства більш важливим є не уникнення загрози взагалі, а вміння її вчасно і точно передбачити для того, щоби вжити необхідних заходів. Це стосується як підприємств, що знаходяться у кризовому стані, так і тих, що успішно працюють.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак залишилася невирішена проблема – забезпечення інформаційної безпеки персоналу в стратегіях розвитку підприємства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – розроблення теоретичних основ забезпечення інформаційної безпеки персоналу в стратегіях розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування і проведення ефективної політики забезпечення економічної безпеки підприємства є основним завданням у сучасних умовах трансформаційних економічних перетворень в Україні. Найчастіше вона переростає у різні види сучасних «інформаційних війн», суть яких – використання (навмисно й ненавмисно) свідомо недостовірної та помилкової інформації, яка стосується всіх об'єктів і суб'єктів підприємницької діяльності. Інформаційна зброя, по суті, являє собою цілеспрямований інформаційний вплив на об'єкти, якими виступають імідж фірми, її діяльність, персонал, що у кінцевому рахунку приводить до необхідності перерозподілу усіх видів ресурсів, насамперед матеріальних, фінансових тощо.

В основі формування політики забезпечення інформаційної безпеки персоналу підприємства є системний підхід. Тут будуть використані такі поняття, як структура, елемент, відносини між елементами структури, дії над ними й ін.

Системний підхід пропонується реалізувати на основі таких положень.

Положення 1. Діяльність персоналу підприємства характеризується багатоаспектністю та різноманітними можливостями реалізації різних сторін його потенціалу.

Положення 2. Функціонування персоналу підприємства характеризується великою кількістю активних елементів у безлічі його структур (підрозділів), функціонування яких має виробничий та культурний характер.

Положення 3. Структури, в яких діє персонал, представляються у вигляді складної мережної структури, що характеризується:

- розмаїтістю;
- видом (типом) структури;
- часом перебування в ній;
- безліччю переходів персоналу всередині однієї структури;
- безліччю переходів станів між різними структурами.

Положення 4. Безліч структур, в яких функціонують активні елементи, представляється відкритою системою, що розвивається в умовах, які насамперед характеризуються динамікою.

Положення 5. Базовою характеристикою, що визначає діяльність персоналу, є займане ним місце та виконувані функції. Ця характеристика є комплексною й ґрунтується на таких показниках, як:

- рівень управління;

- тип підрозділу;
- характер розв'язуваних задач;
- компетенція;
- участь у соціальному житті;
- рівень мотивації;
- індивідуальні (особистісні) характеристики (контактність, комунікабельність, відданість фірмі, психологічна сталість, стать, вік тощо).

Це положення показує, що активний елемент може одночасно знаходитися у фізичному, функціональному, соціальному, інтелектуальному просторах.

Використання принципів системного підходу дає змогу дати таке визначення інформаційно-психологічної безпеки персоналу: під інформаційно-психологічною безпекою персоналу підприємства будемо розуміти ступінь захищеності безлічі активних елементів відкритої мережної структури, в якій воно функціонує, що забезпечує його психологічну індивідуальну сталість у процесах множинної інформаційної взаємодії. Останні характеризуються: переходами в межах цієї структури, переходами між декількома структурами в умовах динамічного зовнішнього середовища та її структурної невизначеності.

У межах пропонованого методичного підходу необхідно вирішити такі завдання: формально описати кількісний показник інформаційно-психологічної безпеки персоналу; визначити й формалізувати його зв'язки (стосунки) у тих структурах, в яких він діє; визначити становище, в якому він знаходиться або може потенційно знаходитися, а також у процесах інформаційної взаємодії протягом певного проміжку часу; сформулювати заходи у вигляді управлінських впливів на попередження негативних наслідків, спрямованих на дестабілізацію та зниження рівня психологічної сталості.

Для вирішення задачі побудови моделі узагальнюючого показника введемо поняття індексу інформаційно-психологічної безпеки для оцінки ступеня інформаційної захищеності персоналу підприємства.

Отримання формули для розрахунку індексу інформаційно-психологічної безпеки персоналу здійснимо на основі таких припущень: безпека персоналу визначається як інтегральна характеристика, що включає такі параметри, як безпека в різних станах $\{s_i\}$; час перебування в кожному із станів – t_1 ; час переходу із стану s_i в інший стан s_j . Шуканий індекс, таким чином, визначається безпекою активних елементів у станах $\{s_i\}$ – $I(s, t_1)$, безпекою переходів між станами s_i і s_j , здійснюваних за час t_2 .

Тоді аналітичне вираження для узагальненого інтегрального індексу інформаційно-психологічної безпеки персоналу як сукупності активних елементів можна подати в такому вигляді:

$$I_{\text{ЕІАТ}} = \iiint I(s, t_1) I(t_2) ds dt_1 dt_2, \quad (1)$$

де $I(s, t_1)$ – міра захищеності активного елемента, що знаходиться в стані s , у момент часу t_1 ;

$I(t_2)$ – міра захищеності активного елемента в процесі переходу з одного стану в інший, в момент часу t_2 .

Метою використання моделі є забезпечення максимального значення індексу (1), недопущення перевищення «больового порогу», за досягнення якого різко знижується компетенція, мотивація, персоналу і збільшуються можливості підвищення ефективності застосування різних форм інформаційної зброї.

Індивід являє собою активний елемент у системі управління економічною безпекою з двобічною асиметрією інформації: з одного боку, це інформаційні процеси, в яких він бере участь у цій структурі, а з іншого боку – його погляд як «спостерігача» стосовно процесів інформаційної взаємодії в інших структурах (рис. 1).

Наведена на рис. 1 схема являє собою нелінійну динамічну структуру, динаміка якої визначається переходами між різними структурами (структура I , $I = 1, N$), які входять у складну мережну структуру. Нелінійність цієї структури визначає такий її стан, за якого невпорядкованість елементів та зв'язків між ними може привести до стану хаосу, а значить – до знищення самої структури. У зв'язку з цим забезпечення інформаційної безпеки персоналу пов'язане з якомога більшим резервом (запасом) сталості персоналу у всіх процесах інформаційної взаємодії. Психологічний аспект такої сталості знаходиться в зоні формування у персоналу такого стану, за якого місія, культура, технології, організація не досягають у сукупності зазначеного «больового порогу», що привів би до такого деструктурованого стану мережної структури, про який можна говорити як про стадії стагнації життєвого циклу цього підприємства.

На підставі вищевикладеного пропонується методичний підхід до забезпечення інформаційно-психологічної безпеки персоналу підприємства, що реалізується у вигляді такої послідовності етапів, як:

1. Побудова безлічі активних елементів, що знаходяться в цій організаційній струк-

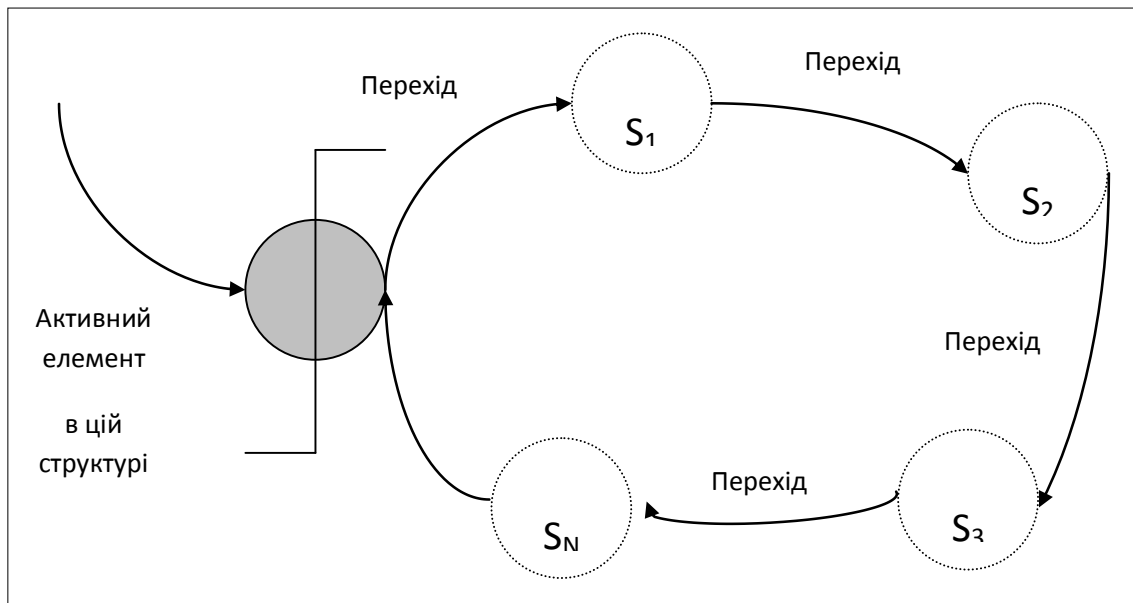

Рис. 1. Схема інформаційної взаємодії активного елемента в складній мережній структурі

турі (підприємстві), та різних видів наявних зв'язків з іншими структурами.

2. Визначення (ідентифікація) усіх типів стосунків (зв'язків) активних елементів у цій структурі (дії в командах, робочих групах), а також в інших структурах.

3. Визначення факторів, що впливають на інформаційно-психологічну безпеку персоналу, як сукупності активних елементів для усіх видів просторів – фізичного, функціонального, соціального, інтелектуального.

4. Визначення міри захищеності активних елементів у цих просторах на основі аналізу їхніх станів в інших структурах та переходів зі станів однієї структури до іншої.

5. Визначення інтегрального індексу захищеності кожного з активних елементів для кожного з просторів.

6. Отримання кількісної оцінки інтегрального індексу стосовно обраних граничних значень, що характеризують ступінь захищеності елементів у кожному із просторів.

7. Розроблення сценаріїв можливого підвищення індексу інформаційно-психологічної сталості на основі аналізу параметрів і функцій, що входять в інтегральний показник.

8. Розроблення управлінських рішень за кожним із сценаріїв, які передбачають:

- зміну складу керуючих функцій з метою підвищення рівня інформаційно-психологічної безпеки;

- обмеження кількості станів за рахунок внесення змін у посадові інструкції;

- зміну складу команд, в яких беруть участь члени колективу;

- формування нових команд з урахуванням збігу інтересів окремих членів колективу;
- посилення мотиваційного аспекту.

9. Формування критерію, який дає змогу оптимізувати послідовність виконання робіт з підвищення рівня інформаційної безпеки персоналу підприємства.

10. Розроблення для персоналу підприємства рекомендацій з метою підвищення їхньої безпеки на основі визначення «контрольних точок» – вузьких місць, які визначають рівні його інформаційно-психологічної безпеки.

Висновки із цього дослідження. Рівень інформаційної сталості персоналу визначається інформаційно-психологічною сталістю окремих його співробітників. Рівень захищеності співробітника як елемента персоналу визначається рівнем його захищеності у всіх можливих станах, в яких він може знаходитися, та у всіх можливих станах переходів між ними. Комплексна оцінка рівня захищеності персоналу визначається інтегральним показником, що використовує міру його захищеності в різних становищах.

Подальші напрями досліджень зв'язані з необхідністю розроблення конкретних методик для певних сфер бізнесу на основі запропонованого методичного підходу, які дозволять оцінити рівень безпеки персоналу в умовах забезпечення ефективності функціонування механізму управління економічною безпекою підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойкевич О.Р. Оцінка характеристик зовнішнього середовища у контексті формування системи економічної безпеки підприємства / О.Р. Бойкевич // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. / Дніпропетр. нац. ун-т. – Дніпропетровськ, 2009. Вип. 252, т. 4. С. 866–871.
2. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. Львів : Арал, 2008. 384 с.
3. Веретенникова Г.Б. Економічна безпека підприємства: планування й організація / Г. Б. Веретенникова. Харків : ХНЕУ, 2008. 136 с.
4. Дубицький Д.П. Методологічні особливості оцінки економічної безпеки підприємства та аналізу зовнішньоекономічної діяльності / Д.П. Дубицький // Прометей : регіон. зб. наук. пр. з економіки / Дон. економіко-гуманітар. ін.-т, Мін-во освіти і науки України, Інститут економіко-правових досліджень НАН України. Донецьк, 2009. Вип. 3 (30). С. 157–160.
5. Камышников Э.В. Методы формирования комплексной оценки уровня экономической безопасности предприятия / Э.В. Камышников // Актуальні проблеми економіки. 2009. № 12. С. 87–92.
6. Капітула С.В. Методика оцінки інвестиційної безпеки підприємства / С.В. Капітула, А. М. Турило // Актуальні проблеми економіки. 2008. № 2 (80). С. 140–143.
7. Пекна Г.Б. Вибір вектора регіонального інтеграційного розвитку України з позиції забезпечення економічної безпеки / Г.Б. Пекна // Вчені записки / Ун-т економіки та права «КРОК». К., 2011. Вип. 25. Київ, 2011. С. 100–108.
8. Шевченко І. Особливості формування економічної безпеки підприємства / І. Шевченко // Наука молода. 2010. № 10. С. 178–181.
9. Шутяк Ю.В. Обґрунтування критерію економічної безпеки підприємства з позиції відтворювального підходу / Ю.В. Шутяк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2010. № 4, т. 2. С. 229–234.

REFERENCES:

1. Boykevych O.R. Otsinka kharakterystyk zovnishn'oho seredovishcha u konteksti formuvannya systemy ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva / O.R. Boykevych // Ekonomika: problemy teorii ta praktyku : zb. nauk. pr. / Dnipropetr. nats. un-t. Dnipropetrovs'k, 2009. Vyp. 252, t. 4. S. 866–871.
2. Vasylytsiv T. H. Ekonomichna bezpeka pidpryyemnytstva Ukrayiny: stratehiya ta mekhanizmy zmitsnennya : monohrafiya / T. H. Vasylytsiv. L'viv : Aral, 2008. 384 s.
3. Veretennykova H.B. Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: planuvannya y orhanizatsiya / H.B. Veretennykova. Kharkiv : KhNEU, 2008. 136 s.
4. Dubyts'ky D. P. Metodolohichni osoblyvosti otsinky ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva ta analizu zovnishn'oeconomichnoyi diyal'nosti / D. P. Dubyts'ky // Prometey : rehion. zb. nauk. pr. z ekonomiky / Don. ekonomiko-humanitar. in.-t, Min-vo osvity i nauky Ukrayiny, Instytut ekonomiko-pravovykh doslidzhen' NAN Ukrayiny. Donets'k, 2009. Vyp. 3 (30). S. 157–160.
5. Kamyshnikova E.V. Metody formirovaniya kompleksnoy otsenki urovnya ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya / Kamyshnikova E.V. // Aktual'ni problemy ekonomiky. 2009. № 12. S. 87–92.
6. Kapitula S.V. Metodyka otsinky investytsiynoyi bezpeky pidpryyemstva / S.V. Kapitula, A M. Turylo // Aktual'ni problemy ekonomiky. 2008. № 2 (80). S. 140–143.
7. Pekna H.B. Vybir vektora rehional'noho intehratsiynoho rozvytku Ukrayiny z pozytsiyi zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky / H. B. Pekna // Vcheni zapysky / Un-t ekonomiky ta prava "KROK". K., 2011. Vyp. 25. Kyiv, 2011. S. 100–108.
8. Shevchenko I. Osoblyvosti formuvannya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva / I. Shevchenko // Nauka moloda. 2010. № 10. S. 178–181.
9. Shutyak Yu.V. Obgruntuvannya kryteriyu ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva z pozytsiyi vidtvoryval'noho pidkhodu / Yu.V. Shutyak // Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky. 2010. № 4, t. 2. S. 229–234.

Theoretical bases of maintenance of information safety of the personnel in strategy of development of the enterprises

Sudakova O.I.

Candidate of Technical Sciences, Associate professor,
Prydniprov's'ka State Academy of Civil Engineering and Architecture

Ivanov V.I.

Student,
Prydniprov's'ka State Academy of Civil Engineering and Architecture

Medvedev R.C.

Student,
Prydniprov's'ka State Academy of Civil Engineering and Architecture

The basis for ensuring an adequate level of economic security of an enterprise as an entrepreneurial structure is to support its sustainable and maximum effective functioning at present and to accumulate sufficient potential for balanced development and stable growth in the future. In the conditions of aggravation of economic crisis the question of economic security gained special relevance. Prevention of negative influence of a complex of external and internal threats is possible by ensuring timely reaction to them and creation of conditions for safe development by effective management of economic security within the general enterprise management system. To increase the efficiency of management and provide the necessary level of economic security, to support the vital functions of the enterprise and the realization of its potential have been developed theoretical principles concerning the management stability of the enterprise to ensure economic security for its development. The basis for ensuring a sufficient level of economic security of the enter-

prise as a business structure is to support its continued and most effective functioning at the moment and piling up sufficient capacity for balanced development and sustainable growth in the future. This consistency is considered as the system's ability to keep the intended path of movement, it means, to maintain the intended mode of operation. The results of the enterprise are largely determined by the external environment, namely, the enterprise as an open system depends on the atmosphere in the supply of resources, energy, personnel. The level of information-psychological stability of personnel is determined by the information-psychological stability of its individual employees. The level of protection of an employee as an element of personnel is determined by the level of its security in all possible states in which it can be located, and in all possible states of transitions between them. A comprehensive assessment of the level of personnel security is proposed, which is determined by the integral indicator and uses the measure of its protection in various positions.